

Almby-Norrbyås hembygdsförening

Medlemsblad nr 40

Augusti 2014

Hoffotografen Sam Lindskog

Innehåll

Program för hösten 2014, ledare, personen Sam Lindskog, förenings skyltar, gym och seniorgympa, universitetets föreläsningar, hemsida, styrelsen samt ett antal foton.

Redaktör, skrivare och grafisk form Lennart Bäck

Detta är medlemsblad nummer 40, vilket visar att föreningen blivit 20 år. Tidigt fick medlemsbladet ett mönster med en prominent person på försättsbladet och en skildring av personens liv på sidan 3 och 4. Otaliga privata foton har jag under åren fått låna och publicerat. Naturligtvis kan framtidens forskare och släktkrönikörer hitta guldkorn i detta. Två böcker om Sam Lindskog har kommit ut och i båda är hans barndom och ungdom skildrade utan kunskap om hur det var i verkligheten. I detta nummer reder vi ut detta.

Mönstret med en kändis från området på framsidan håller inte längre. Nya idéer måste prövas. Kanske ett enda blad skulle räcka och den viktiga informationen finnas på hemsidan. Vi äldre utan tillgång till internet blir allt färre och brevbäringen allt dyrare.

Intressanta artiklar har kommit med ojämna mellanrum. Speciellt minns jag artikeln om balsamerad adel i Åkerhjelmiska gravkoret som fick som följd att biskopen i Strängnäs tillsatte en särskild utredning för att belysa ansvarsförhållandet. För snart ett hundra år sedan drabbade spanska sjukan vårt land. Vilka som avled från Almby-Norrbyås finns i nr 32. En artikel har beskrivit den gamla vägen mellan Stortorp och Hidingsta med Gunnarstorp. Stenbrottet vid Ekebydreve, Tegelbruket, Tybblelund och verksamheten vid Nya betongvägen är andra delar som funnits med. Känslösam var artikeln Begraven i stillhet som handlade om en flicka som tog livet av sig och hur hon begravdes. Göran Svenssons skildring av Örebro fästning var en höjdpunkt. Aktuell var beskrivningen om biogas. Jag har mycket beundrat jobbet kring Dirigold som naturligtvis finns med.

Listan kan göras lång och jag har uppskattat timmarna i arkiven.

Sam. Lindskog

KGL. HOFFOTOGRAF
ÖREBRO

Med Sam Lindskogs fotografier är Örebro kulturhistoriskt rikt. Vad man än vill belysa från första halvan av 1900-talet finns hans bilder som stöd. Slätter i Ormesta, mjölkutkörning från Nedre Tybble, grävarlag vid smalspåret, byggandet av Pappersbruket, skridskosegling på hjälmarisen eller nåtling i skofabriken skildrar människor i verksamhet så att det ger nya dimensioner. Men också Lindskogs foton av exteriörer och interiörer berikar, allt ifrån Näs-lösas stuga till Mörners Esplunda, från torpköket till Anton Lindgrens salong.

Sam Lindskog ville bli konstnär och använde kameran för att skapa stämningsfulla bilder med dimma, med snötäckta grenar, med röken från kolmilan. Han var också mycket medveten om att mycket av den miljö han såg omkring sig snart skulle försvinna och han var angelägen om att föreviga den. Det blev stadsgator med gammal träbebyggelse, nubbsmedjan i förfall eller husen i Gunnarstorp. De bilder han kände mest för ramade han in och

sålde som "mina tavlor" i sin butik på Stortorget 12. Han var en väl etablerad affärsidkare i borgarstaden Örebro med sommarhus i Reträtten.

Vem var Sam Lindskog? Han föddes 10 mars 1972 i torpet Fallet i hjälmarsbergsskogen mot norrbyåsgränsen. Torpet hörde till Hjälmarsberg och den lille nyfödde fick namnet Carl Samuel – samma förnamn som Drakenberg på Hjälmarsberg. 1875 flyttade familjen en kilometer söderut till torpet Uggleboda. Fadern Carl Johan Johansson förlorade sin hustru Christina Lovisa Schöllin på sommaren 1877. Familjen hade då fem barn, tre pojkar och två flickor. Carl Samuel, i mitten bland barnen, blev alltså moderlös när han var fem år och tillbringade en stor del av sin barndom hos släktingar bl a i Sköllesta. Fadern Carl Johan gifte om sig 1889 med en änka med tre barn och någon tid dessförinnan bosatte sig den sjuttonårige Carl Samuel i Örebro. Fadern med sin nya hustru flyttade 1896 till torpet Ulriksberg under Ekeby där han avled 1902.

Carl Samuel drömde om att bli konstnär och började som anställd hos fotografen Anna Hedström. Därefter blev han kopist hos fotografen Alfred Wahller i ateljén vid Stortorget. Där arbetade han i ett år varefter han blev assistent hos Bernhard Hakelier i hans träpalats på Nygatan. Efter två och ett halvt år fortsatte Carl Samuel sin utbildning hos fotografen Swen Swensson i Linköping. När han slutade där 1898 fick han en kamera som avskedsgåva och skulle etablera sig som egen företagare. Någon gång under de nio utbildningsåren bytte han sitt efternamn till Lindskog.

Det första året som fotograf måtte ha varit hårt. Tidvis måste han troligen försörja sig med annat t ex som typograf. 1899 flyttade han till Almby och hyrde in sig hos smeden Gustaf Bergström i Almtorp i centrum av Almby socken. Där bodde han kvar ända tills han flyttade till Örebro 1904. I Almtorp eller i närheten bör han ha haft en lokal där han framkallade och kopierade sina bilder. Däremot hade han ingen ateljé. Gissningsvis arbetade han med sina bilder i Sandtorp, något hundratal meter från Almtorp. Cirka 300 glasplåtar blev resultatet av 1899. Han antecknade noga vem som beställt fotot men i övrigt finns inte mycket information. Detta är ett bekymmer nu i efterhand: Det är inte säkert att beställaren finns på fotot och vi skulle gärna vilja veta namnen på personerna på gruppbilderna,

I Sandtorp bodde familjen Johansson och dottern Hulda Juliana, född 1882, återkom från butiksarbete i Helsingfors och hon och Samuel blev ett par. De gifte sig och flyttade till Örebro. De fick tre barn, Ester Margareta, född 1910, ogift, död 1970, Rut Ingrid Maria, född 1911, död 1912 och Sven Elof, född 1915, gift, barnlös, avled 1989.

Företagaren Sam Lindskog förstod att han måste söka upp sina kunder som gåramålarna på sin tid. Han skaffade en cykel och band fast sin tunga fotoutrustning på den. Kameran hängde han på styret, stativet lade han över handtagen och plåtarna med sina kassetter hängde i en väska från stängen. Så cyklade han från gård till gård och fotograferade gårdsfolket och de anställda framför boningshuset. Ju flera som ställde upp sig desto flera kopior kunde han sälja. Han flyttade in till Örebro 1904 men fortsatte sina cykelutfärder och öppnade 1907 en filial i Odensbacken där han hade öppet på söndagarna.

Med tiden blev han en välkänd örebroborgare och som sådan skaffade han ett sommarhus (det låg i tiden). Det blev ett torp i slutningen i Reträtten som fortfarande är bebott. Han sökte sig tillbaka till Almby.

Det är en omöjlig uppgift att redovisa Sam Lindskogs fotografiska verk. 30 000 glasplåtar finns i Örebro läns museums samlingar samt dessutom rullfilm från hans senare år. Han avled 1953 och något år efteråt skulle en del av hans glasplåtar föras över till museet. Av någon anledning blev

de kvar i Rådhuset som var under ombyggnad och en del av plåtarna trampades sönder. Dessa bilder kan dock finnas kvar i form av spridda kopior.

Två böcker om enbart Sam Lindskogs bilder har utgivits. Från Bergslag och bondebygd 1983 innehåller elva författares intryck av Sam Lindskogs bilder ur olika aspekter och från olika platser. Rune Ruhnbro's bok Den cyklande hoffotografen från 1990 ger en översiktlig genomgång av hans bästa bilder.

Här i häftet har jag mest valt foton från Almby-Norrbyås.

Sam Lindskog med sin kamera, täckt med svart duk. Han bär svart sorgband, sannolikt efter dotterns död 1912

Fridensborg i dag är en lämplig studentbostad men var från 10-talet familjen Lindskogs sommarhus. Många foton från somrarna där med barnen finns i samlingen. Här kör sonen Sven. Stenmuren i bakgrunden verkar vara densamma som i dag.

Arrendatorn på Nedre Tybble sålde mjölk till Sörby. Varje dag körde man runt och bytte ut tomma mjölkflaskor mot fulla. Nedre Tybble låg ungefär där Kunskapsskolan nu byggt. Havreskörd i Ormesta. Detta är kanske det mest publicerade av Lindskogs foton.

PROGRAM HÖSTEN 2014

Söndagen den 21 september

Friluftsområdet vid St Ässkog

Eftermiddagsutflykt till det nya friluftsområdet vid Stora Ässkog. St. Ässkog kan nås från samlingsplatsen Ljungstugan till fots, med cykel eller bil. Vid raststugan Ässkogtorp en kort "föreläsning" om området och St. Ässkog.

Samling vid Ljungstugan, Ljungvägen klockan 16.

Tag med fika

Söndagen den 12 oktober

Skördegudstjänst i Almby kyrka

Gudstjänsten börjar kl.10.00. Vår förening svarar för bordet med skördeprodukter i kyrkan. Produkterna lottas ut vid det efterföljande kyrkkaffet i Församlingshemmet.

Musik på nyckelharpor.

Förberedelse i kyrkans kor inför skördefesten.

HÖSTEN 2014 PROGRAM

Tisdagen den 21 oktober

Bilder från Almby och Örebro

Bengt Persson visar bilder med Örebro-och Almbyanknytning.

bl a. Hälsans väg , en kulturvandrig i Örebro .

Almby Trygghetsboende, Kyrkoherdegatan 1. klockan 18.30

Måndagen den 10 november

Odensbacken och närliggande byar i förgången tid.

Berndt Eliasson kåserar

och visar sitt imponerande bildspel.

Baptistkyrkan Hidingsta klockan 18.30. Baptistkyrkan ligger en knapp km väster om samhället längs vägen mot Almbro.

Tisdagen den 25 november

Den cyklande hovfotografen Sam Lindskog

Lennart Bäck berättar till almbysonen Sam Lindskogs bilder.

Almby Trygghetsboende klockan 18.30

Söndagen den 14 december

Äldre tiders julbord.

Ingrid Söderberg visar och berättar efter högmässan
i samband med adventskaffet i Almby församlingshem.

Högmässan börjar klockan 10.00.

Eventuella programändringar annonseras under Föreningsnytt i NA och på föreningens hemsida (Googla på Almby-Norrbyås hembygdsförening)

Lindskog fotograferade otaliga skolklasser. Han ställde upp dem utomhus för att få tillräckligt ljus. Han kunde sälja många billiga kopior. Här ingången till Södra skolan i Almby. Näslösas stuga intill gränsen mot Gällersta.

Våra skyltar

Åtta skyltar har satts upp totalt, samtliga i kommunens naturreservat. Anledningen till detta är att där kan kommunen ge tillstånd för uppsättning utan bygglov.

Skyltarna fördelades på följande sätt:

Fem skyltar i Oset, Sista ladan, Restaurang Hjälmarenviken på Ormesta holme, Gamla åfåran till Skebäck, De sänkta pråmarna och Soptippen.

Två skyltar i Norrbyås, Öby kulle och Kvismare station.

En skylt i Markskogan, Hoppbacken.

Nedan ett exempel på skyltarnas utseende.

Soptippen

Kullen som nu ligger framför er är en gammal soptipp. Här fanns för hundra år sedan ett fuktigt område med ängsmark som man sedan började dumpa våra sopor i. Soporna kom från Örebro renhållningsverk som låg några hundra meter västerut. Det öppnades i januari 1908. Från början ställdes krav på hushållen i Örebro att sortera sitt avfall i tre tunnor:

1. Grismat; matrester, köksavfall,
2. Brännbart; sopor, trädgårdsavfall, aska,
3. Skräp; ej brännbart.

På renhållningsverket hölls alltså grisar som tog hand om avfallet. Dom brännbara soporna eldades för att koka grismaten, men också för att tina latrinkärlen på vintern. Det övriga skräpet hamnade på tippens yta. Under 1920-talet togs kravet på avfallssortering bort. Allt avfall lades då här och högen växte snabbt. 1966 stängdes denna deponi. Då flyttade man verksamheten till Venan istället. Tippens yta täcktes efterhand med lera och grus men innehållet ligger kvar därunder.

Textkälla: Almby-Norrbyås hembygdsförening

Renhållningsverket omkring 1915. Foto Sam Lindskog, Örebro läns museum.

Sam Lindskogs reportagebilder. Sommaren 1911 skedde en tågurspårning på Örebro Södra. Lindskog fick med journalisten till vänster som intervjuar stinsen. Sjunde kompaniet i Grenadjärerna skulle ut på övning, Lindskog slängde sig på cykeln och satte upp sin kamera på kyrkogårdsmuren i Almby. Bristerna i uniformerna syns tydligt.

Vintern 1919 gästar general Gustaf Mannerheim Gustaf V i Stockholm. Kungen bär sorgband eftersom prins Erik avlidit i spanska sjukan. Mannerheim blev inte president i det kommande valet. Snabbt kom fotografen till Murarkröken på Högamovägen i Almby. Bussen, en T-ford, hade kört i diket och vält. Blev någon skadad?

Föreläsningar kring jämlikhet

Obligаторisk anmälan

till klara.folkesson@oru.se, telefon 30 13 62

Seminarierum U1191 universitetsbiblioteket klockan 12.10-12.50

Tisdag 14 oktober

Patriarkaliska Japan och "jämslällda" Sverige — går skillnaderna i genusordning att förklara historiskt?

Björn Horgby, professor i historia vid Örebro universitet

Tisdag 4 november

Sociala olikheter i måltider, nutrition och fysisk aktivitet
Agneta Yngve, professor i måltidskunskap vid Örebro universitet

Tisdag 18 november

Oresonliga kvinnor och så himla fina män. Om kärlek, makt och kön.
Lena Gunnarsson, genusforskare vid Örebro universitet

Gym och seniorgympa

Universitetet är nära för de flesta av oss. Där finns gymnastiksalar och ett gym. Gymmet har i höst installerat en rad nya maskiner i utbyte mot de gamla. Maskinerna är fina hjälpmedel för att träna speciella muskler. Har man t ex brutit armen som läker men är stel och kraftlös. Man kan hitta en lämplig maskin på gymmet och efter några veckor kommer full rörlighet tillbaka. Under dagen tränar mängder av studenter där men under morgontimmarna finns god plats. Gymmet öppnar 05.30. Man får komma vilken tid man vill och hur många gånger som helst.

Universitetets idrottsförening ställer upp med **seniorgympa** varje onsdag klockan 12.10. Den har nu pågått några terminer och salen blir ibland trång av många deltagare

Örebro universitet

Offentliga föreläsningar hösten 2014

Tisdag 23 september klockan 18.30 i hörsal L1, Långhuset.

Ungdomars val.

Erik Amnå, professor i statskunskap vid Örebro universitet

Torsdag 2 oktober klockan 17.30 i Konsertsalen, Musikhögskolan.

Extreme Symbiosis

Henrik Agger och Louise von Euler Bjurholm, panakrobater

Tisdag 4 november klockan 18.30 i hörsal L1, Långhuset

Offentliga måltider ur ett gourmet- och hälsoperspektiv

Agneta Yngve, professor i måltidskunskap, Örebro universitet

Onsdag 12 november klockan 18.30 i hörsal L1, Långhuset

Sömnens betydelse för känslolivet

Nanette Danielsson, fil dr i psykologi vid Örebro universitet

Onsdag 27 november klockan 18.30 i hörsal L1, Långhuset

När kvinnor bestämmer — Volvos konceptbil blev standard och inspiration till dagens bilar.

Eva-Lisa Andersson, konsult och tidigare direktör på Volvo.

Möte med författare

Onsdagen den 17 september klockan 18.30 i hörsal L1, Långhuset

Anneli Jordahl aktuell med boken

Låt inte den här stan plåga livet ur dig, Mona

Styrelsen

Vakant		ordf
Torbjörn Wall	Aspvägen 8	32 38 53 sekr
Monica Rothamel	Syrénvägen 9	32 09 38 kassör
Ingrid Söderberg	Box 6660	33 03 05
Lars Johansson	Holländareg 22	070-558 99 06
Anne-Marie Franzon	Norrbyås 519	23 80 12
Kåre Schortz	Rudbeckiusv. 12	36 45 22
Bengt Karlsson	Champinjonväg 6	23 51 44
Lars Mellberg	Ormesta 517	32 50 19

Föreningens postadress:

c/o Schortz, Rudbeckiusvägen 12, 702 85
e-post: kaare.schortz@gmail.com

Hemsida: Googla på ”Almby-Norrbyås hembygdsförening”

Medlemsavgiften är 75 kr för enskild medlem och 100 kr för familj

Plusgiro: 45 66 96-4

Almby-Norrbyås hembygdsförening är en av 67 föreningar som tillsammans utgör Örebro Läns Hembygdsförbund

Föreningens skrifter finns tillgängliga i bibliotek och arkiv

Hemsidan

Föreningens hemsida kommer du in på genom att helt enkelt skriva Almby-Norrbyås hembygdsförening.

Hemsidan innehåller allmänt om föreningen, hur man blir medlem och styrelsens sammansättning. Man har tillgång till ett stort antal tidigare medlemsblad och rapporter från aktiviteter nyligen.

Naturligtvis finns det aktuella programmet på sidan och också eventuella ändringar.